

Een eigen status voor zelfstandigen

VZN-voorstel voor de uitwerking van de Zelfstandigenwet – verkorte versie

Van: Vereniging Zelfstandigen Nederland (VZN)

Datum: juni 2026

De kern van dit voorstel

VZN stelt voor om in de concept-Zelfstandigenwet een eigen status *zelfstandige* op te nemen, verkregen door wie aan de zelfstandigentoets voldoet. De status geldt voor de belasting, de premies en de handhaving en is voor opdrachtgevers vooraf te controleren. Het civielrechtelijke werknemersbegrip in artikel 7:610 BW blijft volledig overeind voor geschillen tussen partijen. De werkrelatietoets verdwijnt uit de conceptwet zoals we die nu kennen. De bescherming aan de onderkant regelen we langs drie harde sporen: het uurtariefrechtsvermoeden uit wetsvoorstel 36.783, harde sectorale regels in sectoren met aangetoond misbruik en ruimte voor collectieve afspraken voor zelfstandigen in een zwakke onderhandelingspositie. Voor opdrachtgevers werkt de status via een safe harbour: zekerheid vooraf binnen objectieve voorwaarden, geen vrijbrief.

1. Het probleem dat blijft liggen

Veel opdrachtgevers zijn gestopt met de inhuur van zelfstandigen of hebben die sterk teruggebracht. Dat komt niet doordat er geen regels zijn, het komt door het soort regels dat we hebben.

De Hoge Raad-jurisprudentie over werknemerschap (gezag, inbedding, feitelijke uitvoering) wordt nu gebruikt voor handhaving *achteraf*. De Belastingdienst, het UWV en sinds 2025 ook de Arbeidsinspectie beoordelen een werkrelatie pas nadat er al is gewerkt. Vooraf kan niemand met zekerheid zeggen hoe dat oordeel uitpakt. Concludeert de Belastingdienst achteraf dat er toch een dienstverband was, dan volgt voor de opdrachtgever een naheffing van loonheffing en premies, met evt. boete en rente. Dat risico *achteraf* is waarom opdrachtgevers stoppen met de inhuur van zelfstandigen. In een concreet geschil bij de rechter is die holistische toets op zijn plaats. Om vooraf zekerheid te bieden voor grote aantallen werkrelaties werkt die toets niet.

De werkrelatietoets in het initiatiefvoorstel zet die holistische beoordeling om in vier criteria. Daarmee verplaatst de wet het probleem niet, maar legt ze het vast. Elke werkrelatie moet er opnieuw langs.

Het oorspronkelijke wetsvoorstel VBAR is in maart 2026 gesplitst. Het verduidelijkingsdeel werd geschrapt en alleen het rechtsvermoeden-deel ging door als wetsvoorstel 36.783. Dat wetsvoorstel is op 21 april 2026 met brede steun door de Tweede Kamer aangenomen en ligt nu bij de Eerste Kamer. Voor onze aanvliegroute vormt dit rechtsvermoeden de basis van spoor 1 (zie 3.3).

De vraag is dus niet: hoe maken we de werkrelatietoets beter? De vraag is: hoe geven we opdrachtgevers en zelfstandigen zekerheid *vooraf*, zonder de civiele rechtsbescherming aan te tasten? Hieronder ons antwoord.

2. Het voorstel: een eigen status voor zelfstandigen

We stellen voor om in de Zelfstandigenwet een eigen status *zelfstandige* op te nemen. Wie aan de zelfstandigentoets voldoet, krijgt die status voor één belastingjaar. De status hangt aan de persoon en het bedrijf, niet aan de losse opdracht.

De status bepaalt de gevolgen voor de belasting, de premies en de handhaving. Wie de status heeft, is voor de Zelfstandigenwet zelfstandige. Een opdrachtgever die vooraf heeft gecontroleerd dat de status er is en die de opdracht inricht binnen een paar heldere voorwaarden (zie 3.2), gaat voor de belasting en de premies vrijuit.

Het civiele werknemersbegrip blijft volledig overeind. Wie vindt dat hij feitelijk werknemer is, kan dat altijd bij de kantonrechter laten vaststellen, met alle bescherming die daarbij hoort. Die procedure raakt zijn eigen relatie, niet zijn status en niet de positie van zijn andere opdrachtgevers.

Hiermee knippen we voor de Zelfstandigenwet de fiscale en sociale-zekerheidskant los van het civielrechtelijke werknemersbegrip. Dat is geen breuk met het stelsel. De fiscale en de sociale-zekerheidswetgeving kennen al werknemersbegrippen die niet samenvallen met het civiele begrip. Zo is een directeur-groootaandeelhouder civielrechtelijk vaak werknemer, maar voor de werknemersverzekeringen geen verzekerde werknemer. We vernieuwen dus binnen het stelsel. Het nieuwe is dat de kwalificatie aan de persoon hangt en daardoor *vooraf* te controleren is.

3. Uitwerking in vier onderdelen

3.1 De zelfstandigentoets als toegangspoort

De zelfstandigentoets uit artikel 2 is de basis: eigen rekening en risico, deugdelijke administratie, optreden als ondernemer, een AOV-voorziening en een oudedagsvoorziening. Onze invullingen: AOV op het niveau van het BAZ-wetsvoorstel met opt-out, aangepaste basisfuncties, een premie die lager kan en een ruime oudedagsnorm, met erkenning van de vierde pijler en van onze trampolinerekening.

De toets wordt uitgevoerd door de Belastingdienst, die de toegekende status weergeeft in een register dat draait op de bestaande infrastructuur van de KvK. De dienst heeft de meeste gegevens al: btw-aangiften, omzet, ondernemersaftrekken, KvK-inschrijving. AOV-verzekeraars en pensioenuitvoerders leveren hun gegevens al aan. Daarmee kan de toets voor het grootste deel automatisch. Een eerste aanvraag vraagt een lichte handmatige check, daarna verlengt de status automatisch zolang het beeld gelijk blijft, met steekproeven en een handmatige check voor twijfelgevallen achteraf.

Zo wordt de status structureel lichter dan de huidige handhaving op individuele werkrelaties, niet zwaarder.

3.2 Vooraf te controleren, met een safe harbour

Een opdrachtgever kan vooraf via het register vaststellen dat de status er is. De status alleen is niet voldoende voor een volledige vrijwaring. We stellen voor dat de opdrachtgever daarnaast moet voldoen aan een set objectieve voorwaarden. Als hij dat doet, is de vrijwaring definitief. Dit noemen we een safe harbour. Zo voorkomen we de te brede signaalwerking die de VAR in de praktijk kreeg, toen opdrachtgevers haar gingen gebruiken als algemeen groen licht.

De safe harbour rust op een gesloten set objectieve voorwaarden die in de wet wordt vastgelegd. Over de precieze invulling en de drempels denken we graag door, op basis van een impactanalyse die laat zien hoeveel echte ondernemers een drempel zou raken. Als denkrichting stellen we de volgende voorwaarden voor:

- er is geen exclusiviteitsclausule die werken voor anderen verbiedt;
- er is geen vast, vooraf opgelegd rooster zoals bij een werknemer;
- de opdrachtnemer heeft niet binnen de twee jaar vóór de opdracht bij dezelfde opdrachtgever in loondienst hetzelfde of nagenoeg hetzelfde werk gedaan, tenzij de werkrelatie sindsdien wezenlijk is veranderd.

Bewust niet in deze lijst: *feitelijke aansturing, feitelijke inbedding, gezagsverhouding*. Die woorden openen de deur naar de werkinhoudelijke beoordeling van de relatie die we juist willen vermijden. Een limitatieve lijst van harde voorwaarden met de civielrechtelijke route die voor de werkende altijd openblijft, biedt een evenwichtig midden tussen zekerheid voor opdrachtgevers en bescherming tegen misbruik.

Het uurtarief nemen we bewust ook niet op als voorwaarde, niet voor de status en niet voor de safe harbour. De status staat los van het tarief; ook wie tegen een laag tarief werkt kan immers ondernemer zijn. Een tariefgrens als voorwaarde zou die zelfstandigen ten onrechte buiten het ondernemerschap plaatsen. Het tarief houdt z'n rol via wetsvoorstel 36.783. Boven de drempel speelt het rechtsvermoeden niet en geeft de safe harbour zekerheid vooraf. Onder de drempel blijft het rechtsvermoeden van werknemerschap voor de werkende beschikbaar: de status zet dat niet uit.

Wordt een voorwaarde niet nageleefd, dan vervalt de safe harbour voor *dé* opdracht en kan worden gehandhaafd. Dat geldt aan beide kanten: de opdrachtgever via de safe harbour en de erkende zelfstandige via zijn status die bij onterechte verkrijging of misbruik kan vervallen. Heeft de opdrachtgever te goeder trouw de status gecontroleerd, dan liggen de gevolgen van onjuiste opgave bij de zelfstandige.

3.3 Bescherming aan de onderkant: drie harde sporen

De zorg over kwetsbare werkenden delen we. Maar de werkrelatietoets is daar een slecht middel voor: onwerkbaar en hij raakt *alle* zelfstandigen in plaats van de groep die echt klem zit. We stellen drie harde sporen voor.

Spoor 1 is het uurtariefrechtsvermoeden uit wetsvoorstel 36.783. Onder €38 per uur (peildatum 1 januari 2026) geldt een rechtsvermoeden van werknemerschap met een eigen indexatie in de wet. We stellen voor dat de Zelfstandigenwet hierop expliciet aansluit.

Spoor 2 zijn harde sectorale regels voor sectoren met aangetoond misbruik. Concrete en structurele regels: verplichte contractelementen, meldplicht bij grote inhuurvolumes, ketenaansprakelijkheid. Via AMvB in te zetten waar het misgaat. Een wettelijk minimumtarief nemen we hier bewust niet op om dezelfde reden als bij de safe harbour. Wil een sector tot tariefafspraken komen, dan kan dat via de collectieve route van spoor 3.

Spoor 3 is ruimte voor collectieve afspraken voor zelfstandigen in een zwakke onderhandelingspositie. De Europese richtsnoeren van 2022 staan dit al toe, niet alleen voor wie onder de tariefgrens werkt maar breder voor zelfstandigen die economisch afhankelijk zijn van één opdrachtgever, naast werknemers hetzelfde werk doen of via een platform werken. Wij willen die ruimte, ook voor tariefafspraken, in de wet vastleggen.

Samen bieden deze drie sporen meer bescherming dan de werkrelatietoets en op basis van harde, vooraf duidelijke regels in plaats van een toets die zich in de rechtszaal moet uitkristalliseren.

3.4 De Toetsingscommissie

De commissie krijgt twee taken. Eén: beslissen op bezwaren tegen weigering of intrekking van de status. Twee: sectorale richtbesluiten uitvaardigen die de zelfstandigentoets per beroepsgroep concreet maken, bijvoorbeeld wat *optreden als ondernemer* betekent in de IT of hoe protocollair werken in de zorg zich verhoudt tot eigen rekening en risico. Wat de commissie niet doet: holistische uitspraken over werkrelaties. Die horen bij de rechter. Zo blijft de commissie licht en snel.

4. Juridisch houdbaar

Ons stelsel kent al eigen kwalificaties voor de belasting en de sociale zekerheid die niet samenvallen met het civiele werknemersbegrip. De wetgever mag voor een eigen domein een eigen kwalificatie hanteren, mits die objectief, kenbaar en proportioneel is. De zelfstandigentoets voldoet daaraan. Nieuw is alleen dat de kwalificatie aan de persoon hangt, dat is een logische stap verder, geen breuk.

Eén bestaande route moet de wet daarbij expliciet uitzetten. Het belastingrecht kent fictieve dienstbetrekkingen waarmee mensen die civielrechtelijk geen werknemer zijn voor de loonheffing, tóch als werknemer worden behandeld, bijvoorbeeld via de gelijkgesteldenregeling. We bepalen daarom dat wie de zelfstandigenstatus heeft, voor de belasting en premies niet als werknemer wordt aangemerkt, ook niet via een fictieve dienstbetrekking.

De Deliveroo- en Uber-arresten gaan over het civiele recht en blijven daar gelden. In het Deliveroo-arrest gaf de Hoge Raad het toetsingskader met onder meer negen gezichtspunten, waaronder de vraag of iemand zich in het economisch verkeer als ondernemer gedraagt. In het Uber-arrest werd dat gezichtspunt verduidelijkt. Er is geen rangorde tussen de gezichtspunten en bij ondernemerschap mag zowel naar externe omstandigheden als naar de interne verhouding worden gekeken. Juist omdat extern ondernemerschap maar één gezichtspunt is zonder vaste rangorde, krijgt het in de uitvoering geen grip en kan het altijd worden weggestreept tegen andere omstandigheden. Ons voorstel geeft extern ondernemerschap een vaste, vooraf kenbare plek via de status, op het punt waar de holistische weging voor massale handhaving niet werkt.

Het EU-recht kent een eigen werknemersbegrip (Lawrie-Blum, Allonby, Yodel) dat lidstaten niet mogen wegdefiniëren. Dat doen we ook niet: het BW blijft gelden met de EU-richtlijnen die daarop steunen. Het arrest FNV/KIEM (HvJ EU C-413/13) bevestigt juist onze lijn: echte zelfstandigen zijn geen werknemer, schijnzelfstandigen wel. De Platform Work Directive vraagt een weerlegbaar vermoeden van werknemerschap bij platformwerk onder bepaalde feitelijke kenmerken. Dat moet in een apart hoofdstuk worden geregeld, met voorrang binnen zijn bereik. De volgorde geldt per relatie.

5. Wat dit oplevert

Voor opdrachtgevers: vooraf een check in plaats van een inschatting per opdracht. Binnen de safe-harbour-voorwaarden weten ze waar ze staan.

Voor zelfstandigen: één lichte handeling per jaar, vaak automatisch en daarna een sterke en kenbare positie. Geen bewijslast meer per opdracht.

Voor kwetsbare werkenden: hard beschermd via het rechtsvermoeden, sectorale regels en collectieve afspraken. De gang naar de rechter blijft open.

Voor uitvoerders: status-controle in plaats van relatie-controle en wel op bestaande data. Statusfraude is handhaafbaar.

Voor Toetsingscommissie: kleiner, scherper en sneller.

Tot slot

Met dit voorstel biedt VZN een werkbare aanvierroute voor een Zelfstandigenwet die opdrachtgevers zekerheid vooraf geeft, zelfstandigen recht doet en kwetsbare werkenden hard beschermt. We staan open voor het gesprek met alle betrokken partijen over de verdere uitwerking.

Vereniging Zelfstandigen Nederland (VZN)

Den Haag, juni 2026